

ዊኒጥግ ዩኒቨርሲቲ
ዊኒጥግ፡ ማኒቶባ፡ ካናዳ
25 መስከረም 2016

ኩነታት ሰብአዊ መሰላትን አብ ኤርትራን ተራ ኤርትራዊ ዳያስፖራን

ክቡር አቦ መንበር፡ የቐንደላይ።

ክቡራን ኤርትራውያን አሓትን አሕዋትን፡

አብ’ዚ ሰሚናር’ዚ ምቕራብይ ደስታ እስመዓኒ ። ስለ’ቲ ዝቐረበለይ ዕድመ ድማ፡ ንጉጅለ ሰብአዊ መሰላት ኤርትራውያን-ካናዳውያን አብ ማኒቶባ፡ ምስጋና አቕርብ። እዚ ሰሚናር’ዚ ስለስተ (3) ዕላማታት ከም ዘለዉዎ፡ እቶም አዳለውቲ ሓቢሮሙኒ ።

1. መበል 15 ዝክረ-ዓመት ማእሰርቲ ወይ ቀይዲ ላዕለዎት መራሕቲ ህግሓኤ/ህግደፍ፡ ማኒስተራት፡ አባላት ፓርላማ፡ ላዕለዎት መኩንናት ሰራዊትን ጋዜጠኛታትን ንምዝኻር ።
2. ንመንግስቲ ካናዳ፡ ነቶም ካብ ፖለቲካዊ ጭኩና ንምምላጥ ዚሃድሙ ዘለዉ ኤርትራውያን ስደተኛታት ንኪቐበል፡ አህጉራዊ ግዴታኡ ንምዝኻር ።
3. መንግስቲ ካናዳ አብ ኤርትራ ግህሰት ሰብአዊ መሰላት መታን ከብቅዕ ንኪጣበቐ ንምሕታት ።

ብልክዕ፡ ብዛዕባ ገበናት አንጻር ሰብአውነት፡ ተራ ኤርትራውያን አብ ስደት፡ ተራ ካናዳውያንን መንግስቲ ካናዳን አብ ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት አብቲ ንኩነታት ሰብአዊ መሰላት አብ ኤርትራ ዚምልከት፡ ውሳኔ መርማሪ ኮሚሽን ንክዛረብ’የ ተዓዲመ ። ብዛዕባ’ዚ ሰፊሕ ኣርእስቲ’ዚ ዚተማልአ ዘተ ንምክያይድ ካብዚ ሎሚ ዘለና ዝያዳ ግዜ ዚሓትት ኢዩ ።

እምበኣርክ፡ ንሓፈሻዊ ኩነታትን አድላዪነት ደሞክራሲያዊ ምሕደራን አብ ሃገርና ብዚምልከት፡ አብ ሃለዎት ሰብአዊ መሰላትን ተራ ኤርትራዊ ዳያስፖራን ዘተኩረ ብሕታዊ ሓተታ ከቕርብ እየ ። ንተራ ካናዳውያንን መንግስቲ ካናዳን አብ ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ብዚምልከት፡ ካናዳ፡ ከም ሓባራዊ አቕራቢት ናይቲ አብ ጅነሻ ብዛዕባ ኩነታት ሰብአዊ መሰላት አብ ኤርትራ ዚሓለፈ ውሳኔ፡ አፍልጦ ከም ዘለዎ ከመልክት እደሊ ። ብዚኹን፡ አብቲ አብ ኦታዎ አብቲ ዚመጽእ ሰሙን ምስ ሰበሰልጣን መንግስቲ ካናዳ ዝገብሮ ርክብ፡ ነዚ ሕቶ’ዚን ካልኦት ንሃገር ዘገድሱ ጉዳያትን አልጊለ ክዘራረብ እየ ።

ብጠንቂ ካብ ቀጽጽረይ ወጻኢ ዚኹኑ ምክንያታት ኣይከኣልኩን’ምበር፡ ብመሰረት’ቲ ኣቐዲሙ ተሰሪዑ ዚነበረ መደብ፡ ትማሊ ሰንበት 18 መስከረም ኣብዚ ክርክብ ምፈተኹ ነይረ ። ምክንያቱ፡ ትማሊ ሰንበት መበል 15 ዝክረ-ዓመት ናይቲ አብታ “ኤርትራ አብ ቃራና መንገዲ፡- ታሪኽ ዓወት፡ ክድዓትን ተስፋን” ዘርእስታ መጽሓፊይ፡ ‘ጸላም መስከረም ኤርትራ’ ክብል ዝሰመኹዎ ፍጻሜ ስለዚኹን ።

አብዚ ካብ ፈለምኡ፡ ቃልሲ ንሰብአዊ መሰላት አብ ኤርትራ ዘይንጸል ኣካል ናይቲ ሓፈሻዊ ቃልሲ ንደሞክራሲን ግዝአተ-ሕግን ምክንያት ከነጽር እደሊ ። እዘን ኣገደስቲ ባእታታት እዚአተን፡ ካብ ሓድሕደን ዘይነጻጸላ ኢየን ። ኣክብሮት ሰብአዊ መሰላት፡ ግዝአተ-ሕግን

ደሞክራሲያዊ መታከላትን ምስ ምልኪ ዘየላንያ ምኽንን ተመክሮ ይሕብር ። ካብዚ ኣሰዲበ፡ ነቲ ኣብ መንገ ሰብኣዊ መሰላት፡ ግዝኣተ-ሕግን ደሞክራሲያዊ ምሕደራን ዘሎ ጥቡቕ ምትእስሳር ከብርህ ክፍትን እዩ ።

ብኣብሃህላ ናይቲ ውሩይ እንግሊዛዊ ፈራዳይ፡ ቶም ቢንግሃም (2010)፣ ግዝኣተ-ሕጊ “ንኹሎም ሰባት፡ ትካላትን ኣካላትን፡ መንግስታዊ ይኹኑ ብሕታዊ፡ እንተላይ ነቲ መንግስቲ ንገዛእ ርእሱ፡ ብዕሊ ንዚተኣወጁ፡ ብማዕርነት ንዚትግበሩ፡ ብናጽነት ንዘፍርዱ፡ ምስ ኣህጉራዊ መምዘኒታት ሰብኣዊ መሰላት ንዘላንዩ፡ ሕግታት ተሓተትቲ ዚገብር መትከል ኢዩ” ።

ኣብ ትሕቲ ግዝኣተ-ሕጊ፡ ኹሎም ሰባትን ትካላትን፡ መንግስታዊ ይኹኑ ብሕታዊ፡ ንሕጊ ይምእዘዙ፤ ኣብ ትሕቲ ፍትሒ ዘመሓደር ሕጊ ተሓተትቲ ይኹኑ ። ልዕልና ግዝኣተ-ሕጊ ኣብ ዚኸተል ፖለቲካዊ ስርዓት፡ ሕጊ ልዕሊ ኩሎ ተግባራት መንግስትን ህዝብን፤ ኣብ ከምዚ ናትና ዚኣመሰለ ግዝኣተ-ሰብ ዚሰፊኖ ምልካዊ ስርዓት ግን፡ ምሕደራን ኣነባባርን፡ ብዊንታ ውልቀሰብ ወይ ጸቢብ ጉጅለ ውልቀሰባት ይውሰንን ይቕየርን ።

እስከ ንእዋናዊ ሃለዋት ግዝኣተ-ሕጊ ኣብ ኤርትራ ብመንጽር፣ ህሉው ሃገራዊ፡ ዞባውን ኣህጉራውን ድንጋገታት ንመልከት ።

ብሃገር ደረጃ፡ ኤርትራ (1) መሰረታዊ መሰላትን ቀንዲ ናጽነታትን ዘረጋገጽ ዚጸደቅ ቅዋም ወይ ሕገ-መንግስትን (2) ትሕዝቶን ኣተገባብራን ዘነጽር ሲቪላውን ገበናውን ሕግታትን ኣለዉዎ ። ብኣህጉራውን ዞባውን ደረጃታት፡ ኤርትራ ኣባል ሃገር ናይ ሓያለ፡ ከም (1) ኣህጉራዊ ውዕል ሲቪላውን ፖለቲካውን መሰላት (2002)፣ (2) ኣፍሪቃዊ ቻርተር ሰብኣውን ህዝባውን መሰላት (1999)፣ (3) ውዕል ምውጋዝ ግዱድ ሸቕለት (2000)፣ (4) ውዕል ኣንጻር ስቅያት (2014)፣ ዚኣመሰሉ ኣህጉራውን ዚባውን ውዕላት ኢያ ።

እቲ ሸግር፡ ህላወ ናይዞም ሕጋዊ መሳርሒታት እዚኣቶም ኣብ ወረቐት ጥራይ ምኽኳ ኢዩ ። ኣብ ግብሪ ኣይወዓሉን ። እቲ ኣብ 1997 ዚጸደቅ ቅዋም ዛጊት ኣይተተግበረን ። እቶም ሲቪላውን ገበናውን ሕግታት ኩነ ኣገባባቶም፡ ብግቡእ ኣይተተግበሩን ። እቶም ኣህጉራዊ ድንጋገታት ከም ዘየለዉ ተረሲዖም ። ዘቤታዊ ተሓታትነት፡ ዞባዊ ክትትል ኩነ ኣህጉራዊ ኣስገዳድነት ዘረጋገጽ ኣገባብ ወይ መካኒዝም የለን ።

እምበርኣርከስ ኣብ ከምዚ ዚኣመሰለ ሃዋህው ናይ ቅዋማውን ሕጋውን ባደሽ ኢዩ እቲ ጸብጻብ መርማሪ ኮሚሽኖን ሰብኣዊ መሰላት ኣብ ኤርትራ [Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in Eritrea, A/HRC/32/47, 9 May 2016] ሰብ-ስልጣን ኤርትራ ከም ገበናት ኣንጻር ሰብኣውነት ዚቕጽሩ፡ ጃምላዊ፡ ሰፊሕን ዚተዋደደን ግህሰታት ሰብኣዊ መሰላት ከም ዚፈጸሙ ንምእማን ዘኸእል ርትዓዊ መበገሲታት ከም ዘለዉዎ ዚደምደሙ ። እቲ ዝርዝር ክሲታት ገበን “ካብ 1991 ኣትሒዙ ባርነት፡ ማእሰርቲ፡ ግዱድ ምስዋር፡ ስቅያት፡ ግፍዒ፡ ዓመጽ፡ ቅትለትን ካልኦት ኢሰብኣዊ ተግባራትን’ የጠቓልል ።

ኤርትራ፡ መሰረታዊ ሕጋውን ትካላውን ጽገና ከይገበረት፡ ተሓታትነት ናይዞም ገበናትን ግህሰታትን እዚኣቶም ከተረጋገጽ ከም ዘይትኸእል ብምግንዛብ፤ ኮሚሽኖን ሰብኣዊ መሰላት፡ ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ነቲ ድንጋገታት ናብ ኣኸባር ሕጊ ኣህጉራዊ ገበናዊ ቤት ፍርዲ (ኣ.ገ.ቤ.) ከወክሶ፤ ኣፍሪቃዊ ሕብረት (ኣ.ሕ.) ምርምር ከካይድን ኣገባብ ተሓታትነት ከቕውምን፤ ሕቡራት ሃገራትን ኣባል ሃገራቱን ድማ ኣብ ሃሃገረን ንዚህልዉ

በቲ ገበናት ዚጥርጠሩ ውልቀሰባት ናብ ቤት ፍርዲ ወይ ናብ ኣ.ገ.ቤ. ንከቕርባ ዘለወን ግዴታ ከማልኣ ተላብዩ።

ኣብዚ፡ መርማሪ ኮሚሽኖን፡ ‘ገበናት ከም ዚተፈጸሙ ዘእምኑ ርትዓዊ መበገሲታት ኣለዉኒ’ ደኣ’ምበር ‘ገበናት ተፈጻሚ’ ከም ዘይበለ ምግንዛብ የድሊ። ብተወሳኺ፡ እቲ ከም መወከሲ ዚወሰዱ ገደብ ግዜ ንብምሉኡ’ቲ ቀዳማይ ዓሰርተ (10) ዓመታት ዕምሪ ኤርትራዊ ሃገርነት ዘጠቓልል ብምኻኑ፡ ብቐንዱ ድማ፡ ኣብ ተግባራት መንግስቲ ኤርትራ ጥራይ ከይተሓጸረ፡ እንተላይ ንሕጋውነት ሃገረ ኤርትራ ብዘይ ግቡእ ስለ ዘካፍእ፡ ሽግራት ኣለዉዎ።

መንግስቲ ኤርትራ ብወገኑ፡ ዚኹነ በደል ከም ዘይብሉ ብምኽሓድ፡ ጸብጻብ መርማሪ ኮሚሽኖን ፖለቲካዊ መበገሲ ከም ዘለዎ ገሊጹ። ኤርትራዊ ዳያስፖራ ንርእሱ፡ ኣብ መንጎ ደገፍን ተቓውሞን ንመደምደምታትት መርማሪ ኮሚሽኖን ተፈላሊዩ። ብተወሳኺ፡ እቲ ተቓዋሚ ዳያስፖራ ንሓድሕዱ ተመቓቂሉ፡ ተበታቲኑ፡ ተተፋኒኑ ብርቱዕ ውሽጣዊ ኣሉታዊ ጸዓት ከመንጨፎ ጸኒሑ። ፖለቲካዊ ተቓውሞ ኣብ ዳያስፖራ፡ ብኸመይ ፍልልያቱ ኣወጊዱ፤ ምትፍናኑ ነኪዩ፤ ኣብ ሃገርና ስሩዕ ደሞክራሲያዊ ምስግጋር ንምምጻእ፡ ኣብ ብሓባራዊ ራእይ ዚምራሕ ዚተሓተ ናይ ሓባር ፕሮግራም፡ ዓቕምታቱ ጠርኒፉ ኪሰርሕ ይኽእል።

ከም መበገሲ፡ ነቲ ኣብ መንጎ ‘ሃገረ ኤርትራ’፡ ‘ህዝቢ ኤርትራ’፡ ‘መንግስቲ ኤርትራ’ ዘሎ ፍልልያት ብግቡእ ክንግንዘብን ኣነጺርና ክንመምን ይግባእ። ‘ሃገረ ኤርትራ’ ንህዝቢ፡ ሃገር፡ መሬትን መንግስትን እትሓቀፍ መሬት ዓደቦ ናይ ኹሎም ኤርትራውያን ኢያ። ‘ህዝቢ ኤርትራ’ ማለት ንኹሎም ዜጋታት ኤርትራ፡ ምስ ኹሉ’ቲ ናይ ነገድ፡ ቋንቋ፡ ባህሊ፡ ሃይማኖት፡ ዞባ ብዙሕነቶም ይሓቀፍ። መንግስቲ ድማ፡ ነቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ስርዓት ህግደፍ ይምልከት።

ህዝብን ሃገርን ነበርቲ ኢዮም፤ ናጻ ልኡላዊት ሃገረ ኤርትራን ህዝቢ ኤርትራን ጸናሕቲ ኢዮም፤ እዚ ዘሎ መንግስቲ ኤርትራ ግን ሓላፊ ኢዩ፤ ውጊሉ ሓዲሩ ከያዲ ኢዩ፤ ብርግጽ፡ ብዚቐልጠፈ ምኻዱ፡ ዚበለጸ። ዕምሪ ስልጣኑ ምሕጻር ወይ ምንዋሕ ድማ ፍጹም ኣብ ኢድና፡ ኣብ ኢድ’ቲ ኣብ ሃገርን ኣብ ስደትን ዚነብር ህዝቢ ኤርትራ ኢዩ። ውድቀት ናይዚ ምልካዊ ስርዓት ብምቅልጣፍ ሓዲሽ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ምትካል ኣብ ኢድና ኢዩ።

ብግብሪ፡ እዚ እንታይ ማለት ኢዩ፤ ፕሮ-ደሞክራሲ ሃገራውያን ኤርትራውያን፡- (1) ልኡላውነት፡ መሬታዊ ሓድነትን ሃገራዊ ድሕነትን ሃገረ ኤርትራ ንምዕቃብን ንምክልኻልን፤ (2) ረብሓ፡ ሓድነትን ብልጽግናን ህዝቢ ኤርትራ ንምዕባይ፤ (3) ነዚ ምልካዊ ስርዓት ንምቅላዕ፡ ንምንጻጽልን ንምድኻምን ኪሰርሑ ይግባእ።

ነቲ ኣብ መንጎ ሃገር፡ ህዝብን መንግስትን ዘሎ ፍልልያት መሚና ምስ እንግንዘብ፡ ኮሚሽኖን ንሃገርን ህዝብን ኤርትራ ከም ዘይከሰስ ክንርኢ ንኽእል። ንብምሉኡ’ቲ መንግስቲ ኤርትራ’ውን ኣይከሰስን ኢዩ። ንውሑዳት ሰበስልጣን መንግስቲ ጥራይ ኢዩ፡ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ፡ ስለዚ ድማ፡ ኣብ ልዕሊ ሃገር ገበን ፈጻሚ ኪብል ዚኽስስ። ይኹን’ምበር፡ እቲ ጸብጻብ መርማሪ ኮሚሽኖን፡ ግቡእ ኣገባብ ዚኸተልን ሓደ ክሰስ ገበነኛ ምኻኑ ክላብ ዚረጋገጽ ንጹህ ምኻኑ ዚኣምንን ሕጋዊ መትከላት የኸብር ኢዩ። ከምኡ ክንድ ዚኹን ድማ ኢዩ፡ መርማሪ ኮሚሽኖን ነቲ ተፈጻሚ ተባሂሉ ዚጥርጠር ገበናት ንምጽራይ፡

ተሐታትነት ንምጽራይ፡ ነቶም ዓመጽ ዚወረዶም ግዳያት ፍትሒ ንምርግጋጽ፡ ሕጋዊ ስጉምቲታት ንኪውሰዱ ዚተላበወ።

ብተወሳኺ፡ እቲ ጸብጻብ መርማሪ ኮሚሽን፣ ፍትሒ ንምስፋን ክልተ (2) መንገድታት ከም ዘለዉ ይሕብር፡- (1) ፍትሒ ንምምሕዳር፡ ተሐታትነት ናይ ዚተጸረዩ ገበያትን ግህሰታትን ንምርግጋጽ፡ ንግዳያት ገበንን ግህሰትን ዚድብስ ግቡእ ካሕሳ ንምውሃብ፡ ዘኸእል መሰረታዊ ሕጋውን ትካላውን ጽገና ዚገበረት ደሞክራሲያዊት ኤርትራ። ወይ (2) ብመንገዲ ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ናብቲ ገበያት ህልቂት፡ ገበያት ኣንጻር ሰብኣውነት፡ ገበያት ኩናት ንምምርማርን ንምፍራድን ዚተመዘዘ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ምቕራብ። ይኹንምበር፡ ክልቲኡ መንገድታት ምምሕዳር ፍትሒ፡ ብርቱዕ ቀጻሊ ጸዕሪ ዚሓትትን፡ ዓወቱ ኣቐዲምካ ምርግጋጽ ዘየተኣማምንን ኢዩ።

እቲ ዘይተዓረቕ ሃገራዊ ረብሓታት ናይተን ሓያላት ሃገራት፡ ብፍላይ ድማ ናይተን ቀወምቲ ኣባላት ጸጥታዊ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት (ፒ5)፡ ህሉው ጀኦፖለቲካ ናይቲ ስትራቴጂያዊ ግን ከኣ ዘይርገእ ዘባ ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ጋብላ ቀይሕ ባሕርን ደቡባዊ ሓውሲ-ደሴት ዓረብን፡ ነቲ ብምሉእ ድምጺ ናይተን ቀወምቲ ኣባላት ኪሓልፍ ዘድሊ ውሳኔ ምልክት ናብ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ኣጸጋሚ ወይ'ውን ዘይከኣል ይገብሮ።

ብተወሳኺ፡ ኣሰራርሓ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ፖለቲካዊ መልክዕ ምሓዙ፡ ንተኣማንነቱ ፍሒቕዎ ኢዩ። ብዝያዓ ድማ፡ እቲ ታሪኽ ናይ ሓራዪ ኣመማምያ ተኸሰሰቲ፡ ፍሉይ ኣድህቦኡ ኣብ ኣፍሪቃውያን ክሱላት¹ ምትኳሩ፡ ማለት፡ እቲ ኣዳላዊ ኣተሓሕዛኡ፡ ኣብ ተኣማንነቱ ኣብ ኣፍሪቃዊ ሕብረትን መብዛሕትኣን ኣባል ሃገራቱን ዘስዓቦ ክሳራ፡ ነቲ ብመንገዲ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ፍትሒ ንምንዳይ ኪካየድ ዚሕሰብ ኣማራጺ ኣብ ክፍለ-ዓለምና ኣጸጋሚ ይገብሮ። ኣብ ርእሲኡ፡ ኣብ ኣህጉራዊ ቤት ፍርዲ ክሲ ንምምስራት፡ ምትሕብባር ናይዚ ዘሎ መንግስቲ ኤርትራ ይሓትት፤ መንግስቲ ኤርትራ ኪተሓባበር ማለት ድማ ዘይሕሰብ ኢዩ። ብግዲኡ፡ እቲ ሃገራዊ ኣማራጺ መንገዲ ናብ ፍትሒ፡ ኣብ ኤርትራ፡ ኣብ ደሞክራሲያዊ መትከላት፡ ግዝኣተ-ሕግን ኣኸብሮት ሰብኣዊ መሰላትን ዚተመርኩስ ምስግጋር ናብ ቅዋማዊ ስርዓት ምሕደራ ይጠልብ።

ኣብ መወዳእታ ትንታኔ፡ ንሕና ፕሮ-ደሞክራሲ ኤርትራውያን ሓደ ስትራቴጂያዊ ምርጫ ክንገብር ይግባኣና። እንታይ ዓይነት ፍትሒ ከም እንደሊ ክንውስን የድሊ - ፈዳይ ሕገን ቀጻዕን ፍትሒ ዶ ወይስ ኣራምን ኣሓዳስን ፍትሒ፡ ሕገ ምፍዳይ ዶ ዕርቂ ምስፋን፡ ኣብቲ ኣረጊት ጸልማት ናይ ትማሊ ምንባር ዶ ወይስ ናብቲ ብሩህ ሓዲሽ ናይ ጽባሕ ምምራሽ፡ ኣብ ሓደ፡ ኣብ ኵሉ ጽፍሕታት ዚካየድ፡ ሓጃፊ ሃገራዊ ዘተ ብምጽማድ፡ ንህዝብና ጎይታ መጻኢ ዕድሉ ንምኽን ዘብቅዕ፣ ንዚተበደለ ፍትሒ ዘረጋግጽ፣ ንሃገራዊ ዕርቂ፡ ግስጋሰን ራህዋን ህዝቢ ኤርትራ ዘገልግል፣ ስትራቴጂያዊ ምርጫ ንምግባር ንጽዋዕ ኣለና።

ብመንጽር'ዚ ድሕረ-ባይታ'ዚ፡ እስኪ ኣብ ናይ ሓባር መረዳእታ ከብጽሑና፣ ብሓባር ንምስራሕ ሰረት ንምንጻፍ፡ ኣብታ እንፍቅራ ሃገርና ውድቀት ምልኪን ምጽኣት ሓዲሽ ደሞክራሲያዊ ስርዓትን ንምቅልጣፍ፣ ኪሕግዙና ዚኸእሉ ሓድሓደ መሰረታዊ ሓቅታት

¹ ኣብተን ዛጊት ተታሒዘን ዚጸንሓን ሕጂ ዚበጋገሳ ዘለዋን ሽዱሽተ ጉዳያት፡ ኣህጉራዊ ገበያዊ ቤት ፍርዲ ኣፍሪቃውያን ጥራይ ኢዩ ከሲሱ ዘሎ። እዚ ተርእዮ'ዚ ድማ፡ ሃገራት ኣፍሪቃ ስለምንታይ ነቲ ቤት ፍርዲ ብኣሉታ ከም ዚጥምታን ካብኡ ንምንስሓብ የፈራርሓ ከምዘለዋን ይገልጽ።

ንመልከት ። ሕጽረት ግዜ ኣብ ግምት ብምእታው፡ ኣብ ሰለስተ (3) ክሲታት ገበን፡ ማለት፡ (1) ባርነት፡ (2) ማእሰርቲ፡ (3) ስቅያት፡ ኣሕጽር ኣቢሊ ርእይቶይ ክህብ እየ ።

ባርነት

ደረት-ኣልቦ ንጡፍ ሃገራዊ ኣገልግሎት ሓለገጊ ስቓይ መንእሰያት ኤርትራውያን ኩይኑ ጸኒሑ ። ንቃልን መንፈስን ኣዋጅ 1995 ብዚጻረር ኣገባብ እናተተገበረ፡ መንእሰያት ንቡር ኣተግባብያ ኩነ ግቡእ ትምህርቲ ከይረኽቡ፡ ዓቕሞም ከየማዕብሉ ዕድል ነፊጉ ። ኣብ ርእሲኡ፡ ሃገራውን ዘቤታውን ቊጠባ ኣዕንዩ፡ ልምዓት ሃገር ሓንኩሉ፡ ንናይ ነዊሕ እዋን ሃገራዊ ድሕነት ስግኣት ፈጠሩ ። መወዳእታ-ኣልቦ ሃገራዊ ኣገልግሎት መጻኢ መንእሰያትና ሰሪቐ ። እቲ ብዘይ ግቡእ ሃፈ-ጻማ ዚካየድ ገደብ-ኣልቦ ሃገራዊ ኣገልግሎት መልክዕ ዘመናዊ ጊልያነት ብምሓዝ ዳርጋ ናብ ባርነት ተቐይሩ ። እዚ ድማ ገበን ኣንጻር ሰብኣውነት ኢዩ ኢለ እኣምን ። ንስኻትኩም ከ፡

ማእሰርቲ

እቶም ፖለቲካዊ እሱራትን ዚተቐየዱ ጋዜጠናታትን ብዘይ ግቡእ ሕጋዊ መስርሕ ኢዮም ተኣሲሮም ። ዊንታዊ ማእሰርትን ገደብ-ኣልቦ ማሕቡስን ብኣፈ-ቃል፡ ብዘይ ዚኹን ጽሑፍ ወይ ዚተፈረመ ትእዛዝ፡ ኢዮም ዚፍጸሙ ። ማእሰርቲ ናቶም ኣባላት ናይቲ ዚደስከለ መሰጋገሪ ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ዚነበሩ፣ ንጹር ግህሰት መትከል ፓርላማዊ ዘይተተንካፍነት ዘረጋግጽ ኢዩ ። ማእሰርቲ ብዘይ ግቡእ ሕጋዊ መስርሕ፡ ቀይዲ ብዘይ ፍርዲ ጃምላዊ ግህሰት ሰብኣዊ መሰላት ኢዮም ።

ኪኖቲ ሰረት-ኣልቦ ጠቕነታት ናይ ክድዓትን ምንዕባብን፡ እቶም ፖለቲካዊ እሱራት ብወግዒ ኣይተኸሰሱን፡ ኣብ መጋባእያ ሕጊ ንፍርዲ ኣይቀረቡን ። ሓንሳእ ምስ ተኣስሩ፡ ደሃዮም ከይተሰምዑ፡ ፍጹም ጠፊኡ ። ምስ ዚኹን ሰብ ከይራኸቡ ተኸልኪሎም፡ ኣብ ብሕቱው ቀይዲ ተታሒዞም ኣለዉ ። ብዛዕባ ኣበይ ከም ዘለዉ ይኹን ሃለዋት ኣካላውን ኣምሮኣውን ጥዕናኦም ዚኹን ወግዓዊ ሓበሬታ የለን ። ብስድራኦም ይኹን ብከም ኣህጉራዊ ሽማግሌ ቀይሕ መስቀል ዚኣመሰሉ ተግዘብቲ ሰብኣዊ መሰላት፡ ዚኹን መሰል ናይ ምብጻሕ የብሎምን ። ንደቂ ሰብ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ዓጺኻ፡ ኣብኡ በልዮም ኪድርበዩ ኣይትገድፎምን ኢኻ! ኣነ እዚ ገበን ኣንጻር ሰብኣውነት ምኽኳ እኣምን ።

ስቅያት

መርማሪ ኮሚሰዮን ዘሰካሕክሕ ዛንታታት ናይቲ ኣብ ልዕሊ ፖለቲካዊ እሱራትን ተራ ቅዩዓትን ዚፍጸም ስቅያት ካብ ቃላት ናይቶም ግዳያት ባዕላቶም ብምእካብ ሰሪዓ ኣቕሪባ ኣላ ። ገደብ-ኣልቦ ቀይዲ፡ ካብ ኩሉ ርክባት ምስ ሰባት ምሕራም፡ ንሰብ በይኑ ነጺልካ ብጽምዋ ምሓዝ፡ ምንፋግ መሰረታዊ መሰል ናይ ህይወት፡ ናጽነት፡ ድሌት ደስታ ኢዮም ። ካብቶም ብዚኸፍኡ ጭካኔ ዚልለዩ ዓይነታት ስቅያትን ገበናት ኣንጻር ሰብኣውነትን ኢዮም ። እስከ ነንገዛእ ነብስኹም ንሓንቲ ህሞት ትኣክል ብሓሳብ ኣብ ቦታኦም ኪንኩም ርኣይዎ!

ብርግጽ፡ ኤርትራ ህዝባ ኪነብረላ ዘይክእል ሃገር ኩይና ኣላ! ብቊጠባዊ ጸበባ ዚተሰነዩ ጃምላዊ፡ ሰፊሕን ዚተዋደደን ግህሰታት ሰብኣዊ መሰላት፡ መንእሰያት ኤርትራ፡ ብብዝሒ፡ ህይወቶም ኣብ ዓቢ ሓደጋ እናውደቐ፡ ሃገሮም ገዲፎም ሃጽ ኢሎም ንኪሃድሙ ይደፍኦም ኣሎ ። ገለ ኣሰጋገርቲ ይጥቀሙ፤ ካልኦት ብእግሮም ይምርኹ ። ብዙሓት ኣብቲ ሓደገኛ ጉዕዞ ምደረበዳ ሳሃራ ናብ ሰሜን ኣፍሪቃ ብወቕዒ ጸሓይ ይሃልቁ፤ ኣብ ምስግጋር

ናብ ሓውሲ-ደሴት ዓረብ ወይ ኤውሮጳ፡ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ወይ ማእከላይ ባሕሪ ይጥሕሉ፤ ወይ ንምህርቲ ኣካላት ኣብ ሲናይ ይቕዘፉ። ትራጂኒ ላምፕ ዱዛ ኩላትና እንዝክሮ ኢዩ።

ብንጹር፡ እቶም ካብ ሃገርም ዚሃድሙ ኤርትራውያን ፖለቲካዊ ሰደተኛታት ኢዮም። ቦቲ ኣብ ልዕሊኦም ዚወርድ ብርቱዕ ፖለቲካዊ ጭኩናን ዘጋጥሞም ፍጹም ተስፋ ምቕራጽን ተደፊኦም ምበር፡ ብተኸእሎ ናይ ዚሓሸ መንባብር ኣብ ካልእ ቦታታት ተሳቲቦም ኣይኩኑን ዚሰደዱ። ከም ካናዳ ዚኣመሰላ ሃገራት ድማ፡ ብመሰረት ኣህጉራዊ ሰብኣዊ ሕገ፡ ኪቕበላኦም፡ ዑቕዳ ኪህባኦም፡ ኪከላኸላኦም ግዴታ ኣለወን።

ዞባዊ ጅኦፖለቲካዊ ኩነታት

እቲ ልዑል ኣገዳስነት ዘለዎ ዞባ ቀርኒ ኣፍርቃን ጋብላ ቀይሕ ባሕርን ኣብ ህውከት ይርከብ። ቀርኒ ኣፍሪካ፡ እቲ ሕመረት (ጂቡቲ፡ ኤርትራ፡ ኢትዮጵያን ሶማሊያን) ይኹን እቲ ዓቢይ ቀርኒ ኣፍሪቃ (ጂቡቲ፡ ኤርትራ፡ ኢትዮጵያ፡ ሶማሊያ፡ ኬንያ፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሱዳንን ኡጋንዳን)፡ እቲ ጎረቤቱ ዚኹን ደቡባዊ ሓውሲ-ደሴት ዓረብን፡ ኣብ ዓሚቕ ቅልውላው ይርከብ። እዚ ቦቲ ኣብ ውሽጢ ሃገራት ኩነ ኣብ መንገ ሃገራት እናገደደ ዚኸይድ ግጭታት ይኹን ደማዊ ኩናታት ሃይማኖታዊ ጉጅለታት፡ ተረሚሱ ዚርከብ ናይ ህውከት ዞባዚ፡ ኣብ ሰላም፡ ጸጥታን ርግኣትን ሃገርናን ብልጽግና ህዝብናን ሓያል ኣሉታዊ ስንብራት ከም ዚህሉዎ ክንግንዘብ ይግባእ።

ተራ ኤርትራዊ ዳያስፖራ ኣብ ካናዳ

ኤርትራውያን ካናዳውያን ንመንግስቲ ካናዳ ሎቢ ኪገብሩ ይግባ:-

- ኩሎም ፖለቲካዊ እሱራትን ቅዩዳት ጋዜጠኛታትን ናይ ሕልና እሱራትን ብዘይ ቅድመ-ኩነት ንኪፍትሑ ክጽውዕ።
- መንግስቲ ኤርትራ ግዝኣተ-ሕገ ንከተኣታቱ፡ ነቶም ዚኣተዎም ዞባውን ኣህጉራውን ውዕላት ኪትግብርን ንህዝቡ ኣድማሳዊ ሰብኣዊ መሰላት ከውሕስን።
- ካብተን ኣብ ዕደናዊ ጽላት ኤርትራ ተዋፊረን ዘለዎ ኩባንያታት ካናዳ ኣብ (1) ኣከባብያዊ ሜላ፡ (2) ኣብ ኣተሓሕዛ ሰራሕተኛታት፡ (3) ኣብ ምምቕራሕ እትዋትን ፋይናንሳዊ ትውጊታትን ምስ መንግስቲ ኤርትራ ግሉጽነትን ተሓታትነትን ኪጠልብ።
- ኣብ ልዕሊ መንግስቲ ኤርትራ ጸቕጢ ንምግባር ሎቢ ኪገብር:-
 - ፩. ንሃገራዊ ኣገልግሎት ብመሰረት ኣዋጅ 1995 ከመሓድር፤
 - ፪. ንኩሎም ፖለቲካዊ እሱራት፡ ቅዩዳት ጋዜጠኛታት፡ ናይ ሕልና እሱራትን ቅዩዳት ተራ ዜጋታትን ብቕጽበትን ብዘይ ቅድመ-ኩነትን ኪፈትሕ፤
 - ፫. ዊንታዊ ማእሰርቲ፡ ስቅያት፡ ብዘይ ፍርዲ ምቕታልን ኣስገዳድ ምስዋርን ደው ከብል።
- ኣብ መወዳእታን ዚዓበዩ ኣገዳስነት ዚሕዝን ድማ፡ ኣብቲ ብኤርትራዊ ዋንነት ዚድረኽ፡ ኣብ ውሽጢ ሃገር ዚሰስን፡ ናብ ደሞክራሲያዊ ምሕደራ ንምስግጋር ዚካየድ ሃገራዊ ጻዕሪ ብንጥፈት ምስታፍን፡ ንህንጻት ቅዋማዊት፡ ገበጋሲትን ራህዋ ዚሰፈናን ሃገረ ኤርትራ ንምብርካትን ጸዓሩ።

ዘልኣለማዊ ሓበን ንሰማእታትና!

ስለ'ቲ ጽን ኢልኩም ዝሰማዕኩምኒ፡ ኣመስግን።